

Gönderim Tarihi : 27.05.2023

Kabul Tarihi : 30.06.2023

DOI: 10.5281/zenodo.8154930

Ahmet Yusuf YILMAZ¹

Dijital Ebeveynlikte Çocukların İzlenmesi

Özet

Dijital izleme; ebeveynlere, çocuklarının hangi web sitelerine girdikleri, kullandıkları uygulamalar ve kimlerle iletişim kurduklarını takip ederek potansiyel tehlikelere karşı önlem alabilme imkânı vermektedir. İzleme, çocukları çevrimiçi tehlikelerden korumayı hedeflerken aynı zamanda onların özerklik haklarını sınırlayabilir ve güven duygusunu etkileyebilir. Dijital izleme araçları, ebeveynlere çocuklarının internet aktivitelerini kontrol etmelerine yardımcı olurken çocuklara güvende oldukları hissini vermektedir. Ancak dijital izleme, çocukların özerklik duygusunu olumsuz etkileyebilir. Sürekli bir şekilde izlenme altında olmak, kişisel özgürlüklerini kısıtlayabilir. Çocuklar kendilerini sürekli olarak gözetlendiği düşüncesiyle kendi karar alma yeteneklerinden yoksun kalabilir ve bağımsızlık duyguları zarar görebilir. Bu durumda çocukların özgüvenleri de negatif yönde etkilenebilir ve online dünyada yeteneklerini geliştirmeleri engelleyebilir. Bu nedenle dijital izleme, dengeli bir şekilde ele alınmalıdır. Ebeveynler, çocuklarının güvende olmalarını sağlamak için izleme yöntemlerine başvururken aynı zamanda onların özerklik haklarına saygı göstermeli ve online dünyayı anlama ve yönetme becerilerini geliştirmeleri için fırsat tanımaları gerekir. Açık iletişim ve anlayışla konuyu tartışmak, çocukların hem kendilerini güvende hissetmelerine yardımcı olacak hem de kendi özerkliklerini destekleyecektir. Dijital izlemenin potansiyel olumsuz etkilerine rağmen, çevrimiçi güvenliği sağlamak ve ebeveynlerin endişelerini hafifletmek amacıyla bazı önlemler alınmalıdır. Bunlar arasında açık iletişim kurmak, sınırlar belirlemek, eğitim vermek ve güven temelli bir yaklaşım benimsemek yer almaktadır. Ebeveynlerin çocuklarıyla dijital izleme konusunda iletişim kurması, çevrimiçi etkinlikleri belirli sınırlarla ve anlaşmalarla kontrol etmesi önemlidir. Ayrıca çocuklara online güvenlik ve mahremiyet konularında eğitim vererek kendi sorumluluklarını öğrenmelerine yardımcı olmak gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ebeveynlik, İzleme, İzleme Araçları, Filtreleme, Güvenlik

Monitoring Children in Digital Parenting

Abstract

Digital monitoring allows parents to protect their children from potential online dangers by keeping track of the websites they visit, the applications they use, and their online interactions. While this can provide a sense of security for both parents and children, it may also limit children's independence and affect trust. Monitoring tools give parents control over their children's internet activities but being constantly watched can restrict personal freedom. This could lead to reduced decision-making abilities and hinder the development of independence in an online environment. Consequently, self-confidence may suffer as well, preventing them from honing their skills in navigating the digital world. Therefore, it is crucial to strike a balance when implementing digital monitoring strategies. Parents should prioritize ensuring safety while respecting their child's autonomy and providing opportunities for skill-building in managing online experiences. Open communication plays a vital role in making children feel secure while supporting their autonomy. Despite potential drawbacks, certain precautions are necessary to ensure online safety and address parental concerns effectively. These measures include open dialogue with children about digital monitoring practices, setting appropriate boundaries, educating them on responsible internet usage and privacy matters.

Keywords: Digital Parenting, Monitoring, Monitoring Tools, Filtering, Security

¹Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Giriş

Dijital teknolojilerin hayatın her alanında hızla yayılmasıyla beraber, çocuklarımızın bu teknolojilerle etkileşimi de artmıştır. Özellikle pandemi dönemiyle beraber evlerimize daha da fazla giren dijital dünya, çocukların yaşamlarının önemli bir parçası haline gelmiştir. Ancak bu durum beraberinde pek çok yeni zorluk ve endişeyi de getirmiştir. Bu zorluklardan biri de normal ebeveynlikten "dijital ebeveynlik" geçiştir. Çocuklarda bilgisayar, telefon, internet kullanımlarının artması anne ve babanın görevlerini de artırmıştır. Dijital ebeveynlik, çocukların dijital dünyada karşılaştıkları riskleri yönetmeye yardımcı olmayı amaçlayan bir ebeveynlik biçimidir. Çocuklar için; dijital teknolojilerden istifade en üst düzeye çıkarılırken, potansiyel risklerden korunmalarını sağlamak, ebeveynlerin önemli görevlerindedir. Ancak bu görevin yerine getirilmesi, hem dijital teknolojileri hem de çocukların bu teknolojilerle olan etkileşimlerini iyi anlamayı gerektirir. Dijital ebeveynlik, ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyadaki etkinliklerini gözetlemelerini, denetlemelerini ve yönlendirmelerini gerektirir. Ancak bu denetim nasıl olmalıdır? Ebeveynler çocuklarının dijital dünyada ne kadar serbest olmasına izin vermeli? Hangi uygulamaları kullanmalarına, hangi sitelere girmelerine izin verilmeli? Bu ve benzeri pek çok soruya bu makalede cevap aranmıştır.

Bu makale, dijital ebeveynlikte çocukların denetimi konusunda ebeveynlere bir nevi rehberlik etmeyi de amaçlamaktadır. Bu konuda özellikle yabancı literatürü derinlemesine inceleyerek, ebeveynlere dijital dünyada çocuklarının güvenliğini sağlamak için hangi adımları atmaları gerektiği konusunda önerilerde bulunmayı hedeflemektedir. Makalede ele alınacak konular arasında, dijital dünyada çocukların karşılaştığı potansiyel riskler, dijital ebeveynlik uygulamaları, çocukların dijital dünyada denetlenmesinin önemi ve ebeveynlerin bu denetimi nasıl sağlayabileceği gibi konular yer alacaktır. Çünkü dijital ebeveynlik sadece çocukları denetlemekle ilgili değildir, aynı zamanda onları dijital dünyada aktif ve bilinçli kullanıcılar olmaya teşvik etmekle de ilgilidir. Son yıllarda, dijital ebeveynlik konusunda yapılan araştırmalar hızla artmıştır (Avustralya Hükümeti, 2015; Cybersecurity Law of the People's Republic of China, 2017) . Bu araştırmaların çoğu, dijital ebeveynliğin çocukların dijital dünyada karşılaştığı riskleri azaltmada etkili olduğunu göstermektedir. Ancak bu denetimin nasıl olması gerektiği konusunda hala birçok farklı görüş bulunmaktadır. Dijital ebeveynlikte çocukların denetimi, çocukların dijital dünyada yaşadıkları deneyimleri etkileyen önemli bir faktördür. Bu nedenle, ebeveynlerin bu konuda bilinçli ve dikkatli olmaları gerekmektedir. Çocukların dijital dünyada güvenli bir şekilde etkin olabilmeleri için, ebeveynlerin onların dijital etkinliklerini uygun bir şekilde denetlemeleri ve yönlendirmeleri gerekmektedir.

Dijital dünyada, ebeveynlik, çocukları dijital dünyada denetlemeyi ve yönlendirmeyi gerektirir. Ancak bu denetimin nasıl olması gerektiği konusunda ebeveynlerin genellikle birçok sorusu bulunmaktadır. Makale, bu soruları yanıtlamayı ve dijital ebeveynlikte çocukların denetimi konusunda ebeveynlere rehberlik etmeyi hedeflemektedir. Dijital dünyada çocukların güvende olması, toplumun tüm kesimlerinin ortak sorumluluğudur. Dijital ebeveynlikte çocukların denetimi, çocukların dijital dünyada güvenli bir şekilde etkin olabilmeleri için önemli bir görevdir. Ancak bu görev, çocukların dijital haklarına ve özgürlüklerine, çocuğun psikolojisine saygı göstermeyi de gerektirir. Bu makale, dijital ebeveynlikte çocukların denetimi konusunda ebeveynlere rehberlik etmeyi ve bu görevi nasıl daha etkin bir şekilde yerine getirebilecekleri konusunda önerilerde bulunmayı hedeflemektedir.

1. Dijital ebeveynlik ve izleme yaklaşımları

Uluslararası alanda, 1989 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), çocuk hakları konusunda temel bir metin olarak kabul edilir. ÇHS, internetin ortaya çıkışından önce kabul edilmiş olsa da ayrımcılığa karşı olma, çocuğun çıkarlarının gözetilmesi, yaşam, hayatta kalma ve gelişim hakkı ve çocuğun görüşlerine saygı gibi ilkeleri, dijital dünyada da geçerli olmuştur. Özellikle, 17. madde kitle iletişim araçlarının rolünü kabul etmiş ve çocukların çeşitli kaynaklardan bilgi ve malzeme edinmelerini hedeflemiştir (Birleşmiş Milletler, 1989). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin

2021 tarihli 25. Genel Yorumu, ÇHS'nin hükümlerinin dijital ortamda nasıl uygulanacağı konusunda geniş bir rehber sunmuştur. Bu Genel Yorum, dijital ortamın çocuk haklarının gerçekleştirilmesi için kritik bir alan olduğunu kabul ederken, aynı zamanda bu ortamın ortaya çıkardığı riskleri de göz önünde bulundurmuştur. Çocuk haklarını dijital ortamda desteklemek, korumak ve uygulamak için devletlere, dijital işletmelere, okullara, ebeveynlere ve çocuklara yönelik kapsamlı öneriler sunmuştur (Birleşmiş Milletler, 2021). Türk Anayasasının 41. maddesinde Ailenin korunması ve çocuk hakları başlığında:

*“Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. **Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.**”*

Madde, çocukların temel haklarından birini, yani ana ve babalarıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkını vurgulamaktadır. Aynı zamanda, çocukların korunma ve bakımdan yararlanma hakkını da belirtmektedir. Hüküm, çocukların ebeveynleriyle ilişkilerini sürdürme hakkını güvence altına alırken, çocuğun yüksek yararını gözetken bir denge sağlamaktadır. Bu, çocuğun ihtiyaçlarını, güvenliğini, duygusal ve fiziksel gelişimini dikkate alırken, aynı zamanda ebeveynlerin de ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirmesini beklemektedir. Ancak, "yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça" ifadesi, çocuğun yüksek yararını koruma hedefini vurgulamaktadır. Çocuğun güvenliği veya sağlığı gibi önemli faktörler söz konusu olduğunda, çocuğun kişisel ve doğrudan ilişki hakkı, yüksek yararı göz önünde bulundurularak sınırlanabilir, dijital ebeveyn de bu maddeye binaen çocuğun çıkarlarını gözeterek denetimini sürdürebilecektir. Ayrıca Türkiye, çocukların çevrimiçi güvenliğini sağlamak için Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nu kabul etmiştir. Bu kanun, kişisel verilerin işlenmesi ve aktarılmasına ilişkin genel kuralları belirler ve bu kurallar çocukları da kapsar. Kanun, çocukların kişisel verilerinin toplanmasını, saklanmasını ve kullanılmasını düzenleyerek çocukların çevrimiçi gizliliğini korur (Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 2016, Madde 5).

Dijital dünyada çocukları korumak için Anayasa, kanun ve düzenlemeler tek başına yeterli olmaz. Bu nedenle, çocukları ve ebeveynleri dijital tehlikeler konusunda bilgilendirmek ve eğitmek için çeşitli yöntemler vardır. Örneğin, Birleşik Krallık'ta “Childnet International”, çocukları ve gençleri çevrimiçi tehlikelere karşı eğitmek ve bilinçlendirmek için bir dizi araç ve stratejiler sunmaktadır. Ebeveynlerin, çocuklarının çevrimiçi aktiviteleri üzerinde ne kadar gözetim uygulaması gerektiği, çocukların dijital haklarına dair başka bir önemli konudur. Ailelerin çocuklarını dijital tehlikelerden koruma çabaları, çocukların özel hayatına müdahale edebilir ve ifade özgürlüğünü sınırlayabilir. Bu nedenle, ebeveynlerin çocuklarını korurken aynı zamanda onların dijital haklarına saygı göstermeleri gerekliliği, çocuk hakları söyleminde giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Childnet International, 2020). Ayrıca, çocukları dijital tehlikelerden korumada ebeveynlerin rolünü belirlemeye yardımcı olacak bir dizi araç ve strateji bulunmaktadır. Örneğin, çocuklar için dijital güvende kalma kılavuzları, ebeveynlere çocukların çevrimiçi risklere karşı koruma konusunda yardımcı olur. Dijital dünyanın çocuklar üzerinde bazı olumsuz etkileri makale yazarının kişisel olarak gözlemlerine göre şunlardır:

Ekran Bağımlılığı: Sürekli olarak oyun oynamak, sosyal medyada vakit geçirmek veya internete göz atmak gibi aktiviteler, çocukların gerçek hayattaki etkileşimlerini azaltmaktadır.

Sosyal İzolasyon: Dijital dünya, çocukların yüz yüze iletişimlerini yerine sanal ortamlarda zaman geçirmelerine, çocukların sosyal becerilerini, empati yeteneklerini ve gerçek hayatta ilişki kurma becerilerini olumsuz etkileyebilmektedir.

Sağlık Sorunları: Uzun süreli ekran maruziyeti göz yorgunluğu, baş ağrısı, uyku bozuklukları riskini

artırabilir. Ayrıca, hareketsizlik ve spor yapmama eğilimi, çocuklarda obezite, kas-iskelet problemleri ve kalp-damar hastalıkları gibi sağlık sorunlarına neden olabilir.

İnternet Güvenliği: Çocuklar, çevrimiçi taciz, zorbalık, siber suçlar, uygunsuz içeriklere maruz kalma veya kişisel bilgilerinin gizliliğinin tehlikeye girmesi gibi sorunlarla karşılaşabilirler.

Dijital dünya, ebeveynliği bir yandan daha karmaşık bir hale getirirken, ebeveynlerin çocuklarını çevrimiçi tehditlerden koruma arayışını hızlandırmıştır. Dijital ebeveynlik, çocukların çevrimiçi etkinliklerini yönetmek ve kontrol etmek için çeşitli araçlar ve stratejiler içermektedir. İzleme, bu yaklaşımların önemli bir parçasıdır ve çocukların internet kullanımını kontrol etmeye yardımcı olmaktadır. İzleme yaklaşımları, çocukların çevrimiçi etkinliklerini takip etmek, analiz etmek, raporlamak için çeşitli teknolojileri içermektedir. Bu, çocukların çevrimiçi kimliklerini ve kişisel bilgilerini koruma, çevrimiçi tehditleri önceden tespit etme, çocukların çevrimiçi faaliyetlerini yönlendirme ve çocukları zararlı içeriklerden ve etkileşimlerden koruma gibi çeşitli amaçlara hizmet etmektedir (O'Keeffe, Clarke-Pearson, 2011, s.802). Ancak, dijital ebeveynlik ve izleme yaklaşımlarının çocukların özerkliği, özgüveni üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır. Bu, izleme yerine güven temelli dijital ebeveynlik yaklaşımlarının benimsenmesi ihtiyacını beraberinde getirir (Livingstone, 2008, s.397).

2. Ebeveynlerin izleme nedenleri ve motivasyonları

Ebeveynlerin çocuklarını izleme motivasyonları, çocuklarını çevrimiçi tehlikelerden koruma isteğinden kaynaklanmaktadır. Bu tehlikeler, çevrimiçi zorbalık, çevrimiçi yabancılarla etkileşim, uygunsuz içerikler ve çocukların kişisel bilgilerinin yanlışlıkla veya bilinçli olarak paylaşılması gibi durumları içerebilir (Valcke, Bonte, De Wever, & Rots, 2010, s.455). Ebeveynlerin çocuklarını izlemek için başvurdukları dijital araçlar ve uygulamalar, çocuklarının çevrimiçi dünyada güvende olmalarını sağlamaya yardımcı olur. Ancak, bu uygulamaların etkin bir şekilde kullanılabilmesi için, ebeveynlerin çocuklarının çevrimiçi alışkanlıklarını, etkinliklerini ve çıkarlarını anlamaları ve bu bağlamda ebeveynlik uygulamalarını uyarlamaları gerekmektedir (Clark, 2011, s.324). Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarını izleme motivasyonları, çocuklarının çevrimiçi dünyayı anlama ve yönetme becerilerini geliştirmeye yardımcı olma arzusundan da kaynaklanabilir. Ebeveynler, çocuklarının çevrimiçi davranışlarını izleyerek, onların dijital becerilerini artırma fırsatı bulabilirler. Ebeveynlerin çocuklarını çevrimiçi olarak izleme motivasyonlarının temelinde genellikle sevgi ve koruma isteği yatar. Çocuklarının çevrimiçi dünyada karşılaşabilecekleri tehlikelerin farkında olan ebeveynler, çevrimiçi izleme araçlarına başvurarak bu riskleri minimize etmeye çalışırlar (O'Keeffe, Clarke-Pearson, 2011, s.801).

Çocukların çevrimiçi olarak maruz kalabilecekleri riskler oldukça çeşitlidir. Bu riskler arasında, çocukların uygunsuz veya zararlı içeriklere maruz kalması, çevrimiçi zorbalığa uğraması, yabancılarla tehlikeli etkileşimlerde bulunması yer alır (Livingstone, 2008, s.400). Bu tür tehlikeler, ebeveynlerin çocuklarını izleme motivasyonunu artırır. Bununla birlikte, çocuklarını izleme motivasyonları sadece çocuklarını koruma arzusundan ibaret değildir. Ebeveynler aynı zamanda çocuklarının dijital dünyayı anlama ve yönetme becerilerini geliştirmek isteyebilirler. Bu motivasyon, ebeveynlerin çocuklarının çevrimiçi alışkanlıklarını, etkinliklerini ve çıkarlarını anlama çabalarını destekler. Bu anlayış, ebeveynlerin çocuklarının çevrimiçi dünyada karşılaşabilecekleri zorluklara nasıl yanıt vereceklerini daha iyi tahmin etmelerine ve çocuklarını bu zorluklarla başa çıkmak için donatmalarına yardımcı olur (Valcke, Bonte, De Wever, & Rots, 2010, s.455).

3. Dijital ebeveynlikte izlemenin potansiyel faydaları ve riskleri

Dijital ebeveynlik, çocuklarının çevrimiçi etkinliklerini kontrol etmek ve yönlendirmek için çeşitli teknolojilerin kullanıldığı bir yaklaşımdır. Bu teknolojiler, çocukların çevrimiçi kimliklerini, kişisel bilgilerini ve çevrimiçi etkinliklerini izlemeyi, analiz etmeyi içermektedir (O'Keeffe, Clarke-Pearson, 2011, s.803). Dijital ebeveynlik ve özellikle izleme uygulamalarının çeşitli potansiyel faydaları ve riskleri

vardır. İzleme, çocukların çevrimiçi etkinliklerini ve davranışlarını anlama, onları çevrimiçi tehditlerden koruma ve çocukların çevrimiçi etkinliklerini yönlendirme konusunda ebeveynlere yardımcı olur. İzleme araçları, ebeveynlerin çocuklarının çevrimiçi dünyayı nasıl kullandıklarını, hangi sitelere giriş yaptıklarını, kimlerle etkileşime geçtiklerini ve çevrimiçi olarak ne tür içeriklerle karşılaştıklarını görme ya da ne tür içerikler seyrettikleri olanağı sunmaktadır (Valcke, Bonte, De Wever, & Rots, 2010, s.455). Dolayısıyla, dijital ebeveynlik ve özellikle izlemenin faydaları ve riskleri arasında bir denge bulunmalıdır. Ebeveynler, çocuklarının çevrimiçi güvenliğini ve refahını sağlarken aynı zamanda çocuklarının çevrimiçi dünyayı anlama ve yönlendirebilme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlamalıdır. Dijital ebeveynlikte çocukları izlemenin potansiyel faydaları şunlardır (O'Keeffe, Clarke-Pearson, 2011, s.801):

- ◇ Çocukların çevrimiçi etkinliklerini ve davranışlarını anlama: İzleme araçları, ebeveynlerin çocuklarının çevrimiçi dünyayı nasıl kullandıklarını, hangi sitelere giriş yaptıklarını, kimlerle etkileşime geçtiklerini ve çevrimiçi olarak ne tür içeriklerle karşılaştıklarını görme olanağı sunmaktadır.
- ◇ Çocukları çevrimiçi tehditlerden koruma: Ebeveynler, izleme sayesinde çocuklarının çevrimiçi güvenliğini daha iyi sağlayabilirler. Çocukların hangi sitelere girdiğini, kimlerle konuştuğunu görmek ve belirli tehlikeli ve uygunsuz içeriklere erişimini engellemek mümkündür.
- ◇ Çocukların çevrimiçi etkinliklerini yönlendirme: İzleme araçları, çocukların çevrimiçi etkinliklerini belirli bir yönde yönlendirme konusunda ebeveynlere yardımcı olabilir. Örneğin, ebeveynler çocuklarının belirli eğitim sitelerine daha çok zaman ayırmasını teşvik edebilirler.

Dijital ebeveynlikte izlemenin potansiyel riskleri ise şunlardır:

- ◇ Çocukların özerkliğinin azalması: İzleme, çocukların çevrimiçi dünyada kendi kararlarını alma becerisini kısıtlayabilir. Ebeveynlerin aşırı kontrolü, çocukların özgüvenini ve özerkliğini olumsuz etkileyebilir.
- ◇ Çocukların çevrimiçi dünyayı anlama ve yönetme becerilerinin gelişimini engellemesi: Çocuklar, çevrimiçi dünyayı anlama ve yönetme becerilerini geliştirmek için çevrimiçi dünyayla etkileşimde bulunma ve deneyimleme fırsatına ihtiyaç duyarlar. Ancak, ebeveynlerin çevrimiçi etkinliklerini aşırı bir şekilde izlemesi ve kontrol etmesi, bu becerileri geliştirme fırsatını kısıtlayabilir.
- ◇ Gizlilik ihlali: Ebeveynlerin çocuklarının çevrimiçi etkinliklerini aşırı derecede izlemesi, çocukların gizlilik haklarını ihlal edebilir. Bu durum, ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkiyi zedeleyebilir ve çocukların ebeveynlerine olan güvenini azaltabilir.

4. Dijital ebeveyn İzleme (kontrol) yazılımları ve uygulamaları

Dijital dünya yaşayan ebeveynlerin karşılaştığı en büyük zorluklardan biri, çocuklarının çevrimiçi etkinliklerini izleme ve yönetme ihtiyacıdır. Bu durum, bir yandan çocukların güvenliğini sağlama ve onları uygunsuz içeriklerden koruma ihtiyacı ile diğer yandan çocukların gizlilik haklarına saygı gösterme ve onlara dijital dünyayı anlama ve yönetme becerilerini kazanma fırsatı sunma ihtiyacı arasında bir denge kurma zorunluluğunu beraberinde getirmektedir. Dijital ebeveyn kontrol yazılımları ve uygulamaları, bu zorlukların üstesinden gelmek için ebeveynlere önemli bir yardımcı olmaktadır. Örneğin, bazı ebeveyn kontrol yazılımları, çocukların hangi sitelere girdiğini, ne tür aramalar yaptığını, hangi uygulamaları indirdiğini, çevrimiçi olarak ne tür içeriklerle etkileşime girdiğini gösterir. Bu bilgiler, ebeveynlere çocuklarının çevrimiçi etkinliklerini anlama ve gerekirse müdahale etme olanağı sunmaktadır. Ayrıca, bazı uygulamalar, çocukların çevrimiçi dünyada geçirdikleri süreyi sınırlamayı ve belirli saatlerde çevrimiçi etkinliklerini kısıtlamayı sağlar, böylece çocukların ekran başında geçirdikleri süreyi yönetme ve çevrimiçi dünyada aşırı zaman geçirmelerini önleme konusunda ebeveynlere yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte, dijital ebeveyn kontrol yazılımlarının ve uygulamalarının etkili bir şekilde kullanılabilmesi için, ebeveynlerin bu araçların

işlevlerini, sınırlılıklarını ve çocuklarının çevrimiçi etkinliklerini izleme ve yönetme konusundaki genel yaklaşımlarıyla nasıl uyumlu olduğunu anlamaları gerekmektedir. Bu, ebeveynlerin bu araçları kullanırken çocuklarının gizlilik haklarına saygı gösterme ve onlara çevrimiçi dünyayı anlama ve yönetme becerilerini kazanma fırsatı sunma ihtiyacını dikkate almalarını gerektirir (Valcke, De Wever, Van Keer, & Schellens, 2011, s.1296). Dijital ebeveynlerin, çocuklarının çevrimiçi etkinliklerini izleme için kullanabileceği bazı bilgisayar, telefon, tablet uygulamaları şunlardır:

Qustodio: Uygulama, çocukların çevrimiçi etkinliklerini izlemenin yanı sıra, belirli uygulamaları ve web sitelerini engelleme, çevrimiçi sürelerini belirleme ve hatta çocuklarının konumlarını izleme yetenekleri sunmaktadır.

Net Nanny: Bu uygulama, çocukları zararlı içerikten koruma, internet sürelerini yönetme ve belirli uygulamaları ve web sitelerini engelleme yeteneği sunmaktadır.

Norton Family Premier: Program, çocukların hangi siteleri ziyaret ettiklerini, hangi uygulamaları kullandıklarını ve ne kadar süre çevrimiçi olduklarını göstermektedir.

KidLogger: Bu uygulama, klavye tuş vuruşlarını, ekran görüntülerini kaydedebilir ve çocukların hangi uygulamaları kullandıklarını ve hangi web sitelerini ziyaret ettiklerini takip edebilmektedir.

Kaspersky Safe Kids: Bu program da, çocukların ne tür içeriklere erişebileceğini kontrol etme, çevrimiçi sürelerini yönetme ve hatta çocuklarının konumlarını izleme yetenekleri sunmaktadır.

Her bir uygulamanın çocukların çevrimiçi etkinliklerini izleme ve yönetme yeteneği, ebeveynlerin çocuklarının çevrimiçi güvenliğini sağlama konusunda daha fazla kontrole sahip olmalarını sağlar. Bununla birlikte, bu uygulamaları kullanırken, çocukların gizlilik haklarına saygı gösterme, onlara çevrimiçi dünyayı anlama ve yönetme becerilerini kazanma fırsatı sunma ihtiyacını dikkate almak önem arz etmektedir.

5. İnternet filtreleme araçları ile dijital ebeveynlik

İnternet filtreleme araçları, belirli içerikleri engellemek ve çocukların belirli sitelere veya uygulamalara erişimini sınırlamak için kullanılır. Bu araçlar, genellikle ailelerin ve eğitim kurumlarının çocukların ve gençlerin internet kullanımını denetlemek ve onları çevrimiçi zararlardan korumak için kullanır. İnternet filtreleme araçlarının kullanılmasının, çocukları çevrimiçi zararlardan korurken aynı zamanda onların internet üzerinden öğrenme ve gelişme fırsatlarını sınırlamadığı bir denge bulmak önemlidir. Bu dengenin bulunması hem çocukların güvenliğini sağlamak hem de onların teknolojiyi verimli ve etkili bir şekilde kullanmalarına olanak sağlamak için önemlidir.

Dijital ebeveynlik, çocukların internet kullanımını denetleme ve yönlendirme pratiğidir (Clark, 2011, s. 324). Bu, çocukların çevrimiçi etkinliklerinin izlenmesini, çevrimiçi davranışlarına yönelik kuralların belirlenmesini ve çevrimiçi güvenliği teşvik etmek için çocuklarla diyalog kurmayı içerir. Dijital ebeveynlik uygulamaları, ebeveynlerin çocuklarının çevrimiçi etkinliklerini izlemelerine ve denetlemelerine yardımcı olur. Bu uygulamalar genellikle çocukların çevrimiçi davranışlarını izleme, belirli sitelere ve uygulamalara erişimi sınırlama ve çocukların çevrimiçi güvenliği için eğitici içerikler sağlama özelliklerine sahiptir (O'Keeffe, Clarke-Pearson, 2011, s. 802). Ancak, dijital ebeveynlik uygulamalarının ve internet filtreleme araçlarının kullanılması, çocukların mahremiyet haklarını ve özerkliğini de etkileyebilir. Bu nedenle, bu araçların kullanımı, çocukların çevrimiçi güvenliği ile çocukların mahremiyet hakları ve özerkliği arasında bir denge bulunmasını gerektirmektedir.

6. GPS izleme cihazları ile dijital ebeveynlik

Günümüzün dijital dünyası, çocukların konumlarını/hareketlerini izlemek isteyen ebeveynler için yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu bölümde, dijital ebeveynlik etiği ve GPS izleme cihazlarının ve mobil uygulamaların ebeveynlik uygulamalarına nasıl entegre edilebileceği konusu ele alınmıştır. GPS izleme cihazları ve mobil uygulamalar, çocukların nerede olduklarını ve ne yaptıklarını izlemek için teknolojik araçlardır. Bu teknolojiler, çocukların güvenliğini sağlama konusunda ebeveynlere yardımcı olmaktadır. Özellikle de çocuklarının buldukları yerler konusunda endişeli olan veya çocuklarının davranışlarından haberdar olmak isteyen ebeveynler için daha fazla önem arz eder. Çocukların izlenmesi, bir yandan onların güvenliğini sağlama ihtiyacı ile diğer yandan çocukların özerklik ve mahremiyet hakları arasında bir denge kurmayı gerektirir. GPS izleme cihazları ve mobil uygulamaların kullanımı, çocukların özel yaşamlarının aşırı derecede izlenmesi ve kontrol edilmesi riskini taşımaktadır. Dijital ebeveynlik uygulamalarında bir dengenin bulunması gerektiğini savunmaktayız: Çocukların güvenliğini sağlama ihtiyacı, çocukların özerklik ve mahremiyet haklarına saygı gösterme ihtiyacıyla dengelenmelidir. Dengenin bulunması, çocukların dijital dünyada güvende olmalarını sağlarken, aynı zamanda onların özerklik ve özgürlüklerini korumalarına izin verecektir (O'Keeffe, Clarke-Pearson, 2011, s. 801). GPS izleme cihazları ve mobil uygulamaların kullanımı, ebeveynlerin çocuklarının nerede oldukları ve ne yaptıkları konusunda daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. GPS izleme cihazları, çocukların güvenliğini sağlamada önemli bir rol oynamaktadır (özellikle de çocuklar okuldan eve dönerken, arkadaşlarıyla zaman geçirirken veya diğer dış mekân etkinliklerine katılırken) (Clark, 2011, s.324). Ancak, bu teknolojilerin kullanımı, çocukların mahremiyet haklarını ihlal edebilir. Çocukların, ebeveynlerinin sürekli izlemesi altında yaşadıkları hissi, onların özgürlüklerini ve özerkliklerini kısıtlayabilir.

Çocuklar, özellikle de ergenlik çağındaki çocuklar, özgürlüklerini ve özerkliklerini koruyabilmek için gizlilik haklarına sahip olmalıdırlar. Bu nedenle, GPS izleme cihazları ve mobil uygulamaların kullanımı konusunda ebeveynlere rehberlik etmek için çeşitli stratejiler önermekteyiz. İlk olarak, ebeveynler çocuklarıyla bu teknolojilerin kullanımı hakkında açık ve dürüst bir diyalog kurmalıdırlar. Ebeveynler, çocuklarına bu teknolojilerin neden kullanıldığını, hangi bilgilerin toplandığını ve bu bilgilerin nasıl kullanılacağını açıklamalıdırlar (O'Keeffe, Clarke-Pearson, 2011, s. 802). Bu durum, çocukların teknolojileri kullanımını daha iyi anlamalarını ve kabul etmelerini sağlar. Böylelikle ebeveynler bu teknolojilerin kullanımını, çocukların güvenliği ve çocukların mahremiyet hakları arasında bir denge bulacak şekilde sınırlamalıdırlar. Ebeveynler, çocuklarına bu teknolojilerin neden kullanıldığını açıklamalı ve çocuklarına, bu teknolojilerin nasıl ve ne zaman kullanılacağı konusunda belirli sınırlar belirlemeli ve bu sınırları çocuklarıyla görüşmelidirler. Çünkü ebeveyn-çocuk iletişimi, çocukların dijital dünyada güvenli ve sağlıklı bir şekilde hareket etmeleri için kritik bir rol oynamaktadır. Açık, anlayışlı ve destekleyici bir iletişim ortamı oluşturmak, çocukların dijital ebeveynlik araçlarını daha iyi anlamalarını ve bu konuda anne ve babalarıyla işbirliği yapmalarını sağlar.

7. Dijital izlemenin çocukların özerklik ve güvenlik duygusu üzerindeki etkileri

Günümüzde çocuklar, ilk yaşlardan itibaren dijital teknolojilerle etkileşime girmektedirler. Bu durum, öğrenme ve sosyal etkileşim fırsatları sunarken, çeşitli güvenlik ve gizlilik riskleri de beraberinde getiriyor. Bu bağlamda, dijital izlemenin çocukların özerklik ve güvenlik duygusu üzerindeki etkileri nelerdir? Öncelikle, dijital izleme, çocukların internet kullanımının ebeveynler tarafından kontrol edilmesi anlamına gelir. Örneğin, ebeveynler çocuklarının çevrimiçi zorbalığa maruz kalmasını önlemek, uygun olmayan içeriği engellemek veya çocuklarının kişisel bilgilerini paylaşmasını sınırlamak için dijital izlemeyi kullanabilirler. Bu durum, çocukların güvenlik duygusunu artırabilir çünkü onlar, çevrimiçi dünyada daha güvende olduklarını hissederler. Ancak, dijital izlemenin çocukların özerklik duygusu üzerinde olumsuz bir etkisi de olabilir. Çocukların, ebeveynlerinin çevrimiçi etkinliklerini izlediğini bilmek, onların özgürlük ve özerkliklerini sınırlayabilir.

Çocuklar insan doğası gereği özerk olmak isterler. Özerklik, çocukların büyüme, keşfetme ve kendi

kimliklerini oluşturma ihtiyacının bir yansımasıdır. Çocukların neden özerk olmak isteğinin altında bazı nedenler yatar (Özdemir ve Çok, 2011, s. 152) : Özerklik, bağımsızlık hissini deneyimlemek ve kendi potansiyellerini keşfetmek için gereklidir. Bağımsızlık, çocukların günlük yaşam becerilerini geliştirmelerine ve kendi kendilerine yetebilmelerine olanak sağlar. Ayrıca çocuklar, kendi düşüncelerini, duygularını ve fikirlerini ifade etmek isterler. Çocuklar kendi hayatlarıyla ilgili kararlar alabilme yeteneği kazanmak isterler. Ebeveynlerin müdahaleleri bir anne/baba ve çocuk arasında bir çatışma ortamı oluşturabilmektedir. Çünkü çocuklar, ebeveynlerinin sürekli olarak onları izlediğini düşünerek, kendilerini denetim altında hissedebilirler. Bu durum, çocukların özerklik duygusunu zedelerken, aynı zamanda güvenlik duygusunu da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca, dijital izleme, çocukların dijital medya okuryazarlık becerilerini geliştirmesini engelleyebilmektedir. Çünkü çocuklar, ebeveynlerinin onları izlediğini bilerek, kendi kararlarını almak yerine ebeveynlerinin belirlediği sınırlar içinde hareket edebilirler. Bu durum, çocukların çevrimiçi riskleri anlama ve yönetme becerilerini geliştirmelerini sınırlandırabilmektedir (Valcke, De Wever, Van Keer, & Schellens, 2011).

Peki ayırt etme gücüne sahip çocukların ebeveynleri tarafından denetlenmesinin çocuk açısından nasıl üstün yararı olabilir? Çocuk her ne kadar erginliğe ulaşmasa da sezgin bir birey olarak yaşayabilir. Ancak bu durumda dahi ebeveynlerin denetimi altında kalmalıdır. Çünkü ebeveynler, çocuklarının henüz tam olarak olgunlaşmamış olan zihinsel ve duygusal halindedir, ebeveynler ise tecrübeleri bakımından çocuklar öngöremedikleri tehlikeleri önceden fark etmeye ve müdahale etmeye yardımcı olurlar.

Sonuç

Dijital izleme, çocukların çevrimiçi etkinliklerini kontrol etmeye yardımcı olabilir ve ebeveynlere çocuklarının güvende olduğunu hissetmelerini sağlar. Ebeveynler, izleme araçlarıyla çocuklarının hangi web sitelerine girdiğini, hangi uygulamaları kullandıklarını ve kimlerle etkileşimde bulduklarını takip edebilecekleri stratejiler önerileri sunulmuştur. Bu bilgiler, ebeveynlere çocuklarının çevrimiçi dünyada nasıl davrandıklarını anlama ve onları potansiyel tehlikelerden koruma fırsatı sunmaktadır. Çocuklar, kendilerini izleniyor gibi hissettiğinde, kendi kararlarını alma yetenekleri sınırlanabilir ve bağımsızlık duyguları zarar görebilir. Bu durum, çocukların özgüvenlerini olumsuz etkiler ve çevrimiçi dünyada kendi yeteneklerini geliştirmelerini engeller. Ayrıca, dijital izleme çocukların güven duygusunu da etkileyebilir. Ebeveynlerin sürekli olarak çocuklarının etkinliklerini izlemesi, çocuklara güvende hissettirse de aynı zamanda çocuklara sürekli bir gözlem altında oldukları hissini verir. Bu, çocukların kaygı düzeyini artırır ve çevrimiçi dünyada rahat hissetmelerini engellemektedir. Dolayısıyla, dijital izlemenin çocukların özerklik ve güven duygusu üzerindeki etkileri dengeyi sağlamakla ilgilidir. Ebeveynler, çocuklarının güvende olmasını sağlamak için izleme yöntemlerine başvururken, çocukların özerklik haklarına saygı göstermeli ve onlara çevrimiçi dünyayı anlama ve yönetme becerilerini kazanma fırsatı vermelidir. Ebeveynler, açık iletişim ve anlayışla çocuklarıyla dijital izleme konusunu tartışmalı ve çocukların görüşlerini dinlemelidir. Bu, çocukların çevrimiçi dünyada güvende hissetmelerini ve aynı zamanda kendi özerkliklerini geliştirmelerini destekler.

Dijital izlemenin potansiyel olumsuz etkilerine rağmen, çocukların çevrimiçi güvenliğini sağlama ve ebeveynlerin endişelerini hafifletme amacıyla bazı önlemler almak önemlidir. İşte dijital izlemede bu makalede çıkan sonuçlar şunlar olmuştur:

- 1- Açık ve dürüst iletişim: Ebeveynlerin çocuklarıyla dijital izleme konusunda açık ve dürüst bir iletişim kurmalıdır. Çocuklara, izlemenin neden yapıldığını ve hangi bilgilerin toplandığını anlatmak, onların endişelerini dinlemek ve fikirlerine değer vermek, çocuk- ebeveyn arasındaki iletişimi artırmaktadır.
- 2- Sınırlar ve anlaşmalar: Ebeveynler ve çocuklar arasında, çevrimiçi etkinlikleri izleme konusunda belirli sınırlar (süre) ve anlaşmalar oluşturmak önemlidir. Bu anlaşmalar, izlemenin ne zaman ve nasıl yapılacağını belirlerken çocukların gizlilik haklarına saygı göstermeyi ve çocukların özerkliklerini desteklemelidir.

3- Eğitim ve bilinçlendirme: Ebeveynlerin çocuklarına çevrimiçi güvenlik ve mahremiyet konularında eğitim vermesi önemlidir. Çocuklar, çevrimiçi riskleri ve nasıl korunacaklarını anlamaları için bilinçlendirilmelidir. Bu, çocukların kendi güvenliklerini sağlama konusunda daha sorumlu davranmalarına yardımcı olabilir.

4- Güven temelli yaklaşım: Ebeveynler, güven temelli bir dijital ebeveynlik yaklaşımını benimseyebilirler. Bu yaklaşım, çocukların çevrimiçi etkinliklerini aşırı izlemek yerine, güven ve iletişim odaklı bir ilişki kurmalıdır.

Ebeveynlerin çocuklardan daha "üstün" olarak kabul edilir. İşte bu yüzden çocukları izlemeleri gerekmektedir. Ebeveynlerin "üstünlüğü" genellikle yaş, deneyim, bilgi, yetenek ve yetki çerçevesinde değerlendirilebilir. Ebeveynler, yaşamlarında daha çok deneyime sahip olma ve daha çok bilgi edinme avantajına sahiptirler. Ebeveynlerin, çocuklarına hayatta nasıl ilerleyecekleri ve karşılaştıkları zorlukları nasıl ele alacakları konusunda rehberlik etmelerini sağlar. Ayrıca Ebeveynler, çocuklardan genellikle daha çok duygu tecrübesine sahip olduklarından çocukların karşılaştıkları aşk, sevgililik konularında tecrübe aktarımı yapabilirler. Böylelikle çocuklar, hayatın çeşitli yönleri hakkında ebeveynlerinden duygular öğrenirler.

KAYNAKÇA

- Avustralya Hükümeti. (2015). eSafety Commissioner. <https://www.esafety.gov.au/>
- Childnet International. (2020). Çocukları ve Gençleri Çevrimiçi Tehlikelere Karşı Bilgilendirmek. <https://www.childnet.com/>
- Clark, L. S. (2011). Parental Mediation Theory for the Digital Age. *Communication Theory*, 21(4), 323–343. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2011.01391.x>
- Cybersecurity Law of the People's Republic of China (2017). Beijing: China National People's Congress. <https://digichina.stanford.edu/work/translation-cybersecurity-law-of-the-peoples-republic-of-china-effective-june-1-2017/>
- Livingstone, S. (2008). Taking risky opportunities in youthful content creation: teenagers' use of social networking sites for intimacy, privacy and self-expression. *New Media & Society*, 10(3), 393–411. <https://doi.org/10.1177/1461444808089415>
- Livingstone, S. (2021). Children's digital rights in the global strategy for the internet. <https://www.lse.ac.uk/Research/research-impact-case-studies/2021/realising-childrens-rights-in-a-digital-world>
- Livingstone, S., & Third, A. (2017). Children and young people's rights in the digital age: An emerging agenda. *New Media & Society*, 19(5), 657-670.
- Livingstone, S., Mascheroni, G., & Staksrud, E. (2017). European research on children's internet use: Assessing the past and anticipating the future. *New Media & Society*, 20(3), 1103–1122. <https://doi.org/10.1177/1461444816685930>
- O'Keeffe GS, Clarke-Pearson K; Council on Communications and Media. The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*. 2011 Apr;127(4):800-4. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-0054>
- Özdemir, Y. & Çok, F. (2011). Ergenlikte Özerklik Gelişimi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal* , 4 (36) , 152-162
- UNICEF. (1989). The Convention on the Rights of the Child. Retrieved from <https://www.unicef.org/child-rights-convention>
- United Nations (Birleşmiş Milletler) . (2021). General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment. <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55(2), 454–464. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.02.009>
- Valcke, M., De Wever, B., Van Keer, H., & Schellens, T. (2011). Long-term study of safe internet use of young children. *Computers & Education*, 57(1), 1292–1305. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.01.010>